

При цьому пам'ятаємо, що сам висновок колегії з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації Мініюсту не створює для особи юридичних обов'язків та наслідків, тому не може бути оскаржений в суді.

Висновок Комісії з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації, на думку суду, не може бути скасований у судовому порядку, оскільки не є рішенням суб'єкта владних повноважень в контексті норм КАС України, яке створює правові наслідки, а являє особою відображення суб'єктивної думки членів комісії при розгляді скарги та є підставою для прийняття відповідного наказу Міністерством юстиції України. До таких висновків неодноразово приходив ВС, зокрема, у справі № 826/9046/16 від 20 травня 2019 р. В цій справі, крім іншого, позивач просив суд визнати сам висновок «незаконним та скасувати». По суті справи позивач на рівні ВС спір виграв, оскільки суд ухвалив рішення про скасування наказу Мініюсту та зобов'язання останнього поновити скасовані ним реєстраційні дії в ЄДР. Проте, ВС заклав адміністративне провадження в частині оскарження висновку Комісії. В іншому рішенні суд підкреслив, що оскільки висновок Комісії має рекомендаційний характер, то не створює для особи юридичних обов'язків та наслідків, які б могли порушити її права та інтереси. Зобов'язуючим актом для особи є наказ Мініюсту чи його територіального органу, які можуть і не погодитись із висновком Комісії. Аналізуючи більш пізню судову практику, бачимо, що позивачі вже менше висувають таку позовну вимогу як скасування висновку колегії [3]. Таким чином, до адміністративного суду слід оскаржувати накази Мініюсту та його територіальних органів, які опираються на висновки Колегії з питань розгляду скарг у сфері державної реєстрації, а не самі висновки.

Отже, діяльність колегії є ефективним механізмом, який забезпечує безкоштовний розгляд скарг та, у випадку встановлення порушення порядку державним реєстратором, незалежно від того хто виконує його повноваження, сприяє швидкому відновленню порушених прав скажника.

Список використаних джерел:

1. Для пришвидшення розгляду реєстраційних кейсів Мініюст створить регіональні колегії: які скарги на реєстраційні дії передаватимуть зі столиці до інших областей? / Юридична практика № 19-20 (1220-1221) від 18.05.2021 // URL: <https://pravo.ua/articles/regionalni-merezhi/>
2. Постанова ВС від 20.05.2019 року у справі № 826/9046/16 // URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/rishennya_sud_palat/sklad_palat_u_826_9046_16
3. Постанова Госп. суду м. Києва від 20.07.2021 у справі № 910/3100/213а // URL: <https://youcontrol.com.ua/catalog/court-document/98668503/>
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність державного реєстратора, суб'єктів державної реєстрації, територіальних органів Міністерства юстиції» від 25.12.2015 № 1128 // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1128-2015-%D0%BF#Text>

5. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень. Закон України від 1.07.2004 №1952-IV у редакції закону від 26.11.2015 №834-VIII. // URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>

6. Якщо спір про право відсутній і оскаржуються владні, управлінські рішення та дії державного реєстратора, то такий спір підлягає розгляду адміністративним судом (ВСУ від 24 травня 2017р, № 6-843цс17). // URL: http://protokol.com.ua/ua/vsu_yakshcho_spir_pro_pravo_vidsutniy_i_oskarguyutsya_vladi_upravliniski_rishennya_ta_dii_derzhavnogo_reestratora/

Торончук І.Ж., кандидат юридичних наук, доцент кафедри Європейського права та порівняльного правознавства, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Грекул-Ковалик Т.А., кандидат юридичних наук, асистентка кафедри теорії права та прав людини, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Деякі аспекти розвитку адміністративного права у Чернівецькому університеті в 1918–1940 рр.

Розвиток науки адміністративного права на Буковині тісно переплетений з історією факультету та самого краю, оскільки фундамент вивчення адміністративного права на юридичному факультеті Чернівецького університету закладений ще за Австро-Угорщини.

Проблематикою адміністративного права в австрійський період займався Франц Гауке, який майже 20 років своєї науково-педагогічної діяльності віддав юридичному факультету Чернівецького університету. Тут він виріс від приват-доцента до професора, ректора університету.

Ф. Гауке народився 28 серпня 1852 р. у Відні. Там же, у Віденському університеті, здобув вищу юридичну освіту. Його академічна кар'єра розпочалася в університеті м. Інсбрука [1]. У 1885 р. Ф. Гауке опинився на посаді неординарного професора юридичного факультету Чернівецького університету, а з 1889 р. став його ординарним професором. У 1897–1898 навчальному році був деканом цього факультету.

У 1900–1901 навчальному році Ф. Гауке обрали ректором університету. Його інавгураційна ректорська промова «Про деякі питання парламентського права», виголошена 1 грудня 1900 р., отримала схвальні відгуки в австрійському правовому світі [2; 3]. У 1904 р. Ф. Гауке перейшов на роботу до університету у Граці.

Чернівецький період відіграв провідну роль у становленні Ф. Гауке як відомого європейського спеціаліста в галузі державного права. У колі його найпомітніших праць з австрійського конституційного й адміністративного права – «Університетське представництво в ландтагах» (1893 р.); «Історичні основи монархічного права» (1894 р.); «Нарис конституційного права» (1903 р.); «Студії з австрійського права управління» (1908 р.); «Октройоване конституційне право» (1911 р.); «Історія розвитку і проблеми права на недоторканість» (1915 р.).

Новий етап у розвитку адміністративно-правової науки на Буковині розпочався після анексії краю Румунією в 1918 р. Декретом короля Фердинанда I від 12 вересня 1919 р. Чернівецький німецькомовний університет було реорганізовано в румунський. З 1 жовтня 1919 р. усі факультети мали повністю перейти на румунську мову навчання упродовж трьох років [4, с. 74]. Це стало причиною масового звільнення професорського-викладацького складу та заміни вакантних посад представниками румунських університетів. Так, на юридичному факультеті опинилися представники юридичного факультету Бухарестського університету.

Здебільшого, у перші роки румунського періоду історії факультету програми навчальних курсів були «запозичені» у юридичних факультетів провідних румунських університетів (Бухарестського, Яського).

Відповідно до Закону про вищу освіту (ст. 58) юридичному факультету було надане право самостійно визначати навчальні курси, спеціалізації та створювати секції на факультеті. Збільшення автономних прав дало можливість представникам бухарестської правничої школи вносити свої зміни в навчальні плани, з чим не погоджувалися представники буковинської правничої школи, що опинилися у меншості. Однією із причин конфронтації стали, зокрема, навчальні дисципліни «адміністративне право» та «порівняльне адміністративне право».

Адміністративне право викладалося на другому році кандидатам у ліценціати. З уведенням чотирирічного терміну навчання у 1933 р. програма навчальних курсів для ліценціатів дещо змінилася. Порівняльне адміністративне право викладалося здобувачам докторату політико-економічної секції на другому році навчання.

Навчання здебільшого проходило у лекційній формі. Однак з 1929 р. у практику увійшли і семінарські заняття. І тільки з 1937 р. проводилися семінарські заняття майже з усіх курсів, що викладалися на факультеті. Тижневе навантаження з адміністративного права складало 5 год на тиждень, серед яких 3 години лекційних та 2 практичних.

У міжвоєнний період адміністративне право та порівняльне адміністративне право на юридичному факультеті викладали К. Редулеску, Е. Тарангул, Ю. Паску, К. Петреску-Ерча.

Професор К. Редулеску викладав адміністративне право майже десять років, однак основні його наукові напрацювання були присвячені кримінально-правовій тематиці, де йому справді можна віддати першість

[5, р. 104–106]. Найбільший внесок у розвиток науки адміністративного права міжвоєнного періоду належить буковинцю Ерасту Діді Тарангулу.

Ераст Діді Тарангул народився 4 січня 1901 р. у м. Кимпулунг Молдовенеск на Буковині [6, р. 41]. Восени 1919 р. був зарахованим до числа студентів юридичного факультету Чернівецького університету, де під час навчання проявив себе дуже здібним і відповідальним. Навчаючись лише на третьому курсі, 1 квітня 1922 р. його призначили секретарем юридичного факультету, хоча, згідно з новим положенням від 1 жовтня 1921 р., секретар факультету мав мати диплом ліценціата права. Диплом ліценціата права Е. Тарангул отримав у 1922 р., а докторську дисертацію з права захистив у 1924 р. [6, р. 26].

У 1925–1926 рр. молодий науковець отримав стипендію, започатковану Л. Дюгі на юридичному факультеті після його відвідин з гостьовою лекцією «Ідея держави в працях Руссо, Канта і Гегеля». Загалом, на юридичному факультеті у міжвоєнний період такі виступи найкращих науковців-правознавців того часу були поширеним явищем. У 1934 році юридичний факультет відвідав професор юридичного факультету з Парижа Местре, який виступив із лекцією «Юридичний та адміністративний контроль». Така практика давала можливість професорсько-викладацькому колективу збагачувати свій науковий світогляд і тримати руку на пульсі розвитку юриспруденції.

Стипендія була використана Е. Тарангулом з метою фахової спеціалізації з адміністративного права у правничій школі в м. Бордо у професорів Л. Дюгі й Р. Боннара, який вважався одним із найкращих фахівців з адміністративного права того часу. Ераст часто згадував про своє навчання у м. Бордо, про гарні теплі прийоми професорів, які разом з іншими викладачами часто запрошували його до себе додому на обід та дискусії [6, р. 65]. Стипендіальне забезпечення передбачало і харчування в ідальні школи-інтернату, і безкоштовне проживання в окремій добре мебльованій кімнаті гуртожитку для студентів юридичного факультету, розташованого поряд з факультетом. Разом із Е. Тарангулом фахову спеціалізацію проходили представники правничих шкіл із Японії, Іспанії, США.

Після повернення з Бордо, восени 1926 р., Е. Тарангула знову призначили секретарем юридичного факультету в Чернівцях і дали право проводити практичні заняття з юридичної енциклопедії за професором А. Штефанеску-Галаці. Перша вступна лекція – «Важливість історичного вивчення права».

У жовтні 1927 р. Е. Тарангула призначили лектором з порівняльного адміністративного права у докторантурі, замінивши Ю. Паску, який посварився з професорами на факультеті та був відсторонений. Темою вступної лекції була «Теорія Л. Дюгі про співвідношення між правом і державою».

Подальше кар'єрне зростання Е. Тарангула було доволі тернистим. Внутрішні протистояння та непорозуміння пригальмували процес

отримання ним доцента більше ніж на чотири роки, з січня 1927 р. до березня 1931 р. (міністерським поданням № 37603 від 21 березня 1931 р. Тарангул та Крістеску були призначені доцентами у галузі адміністративного права). Ще через 6 років Е. Тарангул був призначений на посаду агрегованого професора (відповідний указ був надрукований в «Офіційному віснику» від 4 грудня 1937 р.). Користуючись повагою ректорату, вже 11 грудня він склав відповідну присягу.

Ще однією перемогою Е. Тарангула стало затвердження за ним 29 березня 1938 р. права читати курс порівняльного адміністративного права слухачам докторантури.

24 жовтня 1938 р. на урочистому відкритті нового 1938–1939 навчального року у присутності ректора І. Ністора, митрополита В. Пуя, королівського резидента Г. Алексіану, командувача 8 дивізії генерала Карлаонца та «вцент заповненого» залу студентами, Е. Тарангул отримав честь провести вступну лекцію «Проблема методу в правничій науці».

Наукове напрацювання Е. Тарангула налічує більше 30 наукових досліджень у галузі адміністративного права. Об'єктами його наукових досліджень були питання законності, адміністративного управління та децентралізації, уніфікації адміністративного законодавства, правового статусу державних службовців, порівняльного адміністративного права, адміністративного судочинства.

Е. Тарангул також причетний до зародження інституту адміністративної юстиції у Румунії. Саме він зі своїми колегами запропонували створити спеціальні адміністративні ревізійні комісії у кожній провінції Румунії з правом здійснення контролю за діяльністю місцевих органів публічної влади. У 1939 р. адміністративні ревізійні комісії були перетворені в адміністративні суди. Діяльність таких палат мала ґрунтуватися на принципах здійснення адміністративного правосуддя, розроблених для подібних органів у Франції ще в 1934 р. французьким професором Боннаром [7, р. 187; 8].

Символічний і той факт, що остання захищена докторська дисертація на юридичному факультеті міжвоєнного періоду була з адміністративного права (27 червня 1940 р. Е. Тарангул очолив комісію із захисту докторської дисертації з адміністративного права пані А. Мюнке). На той час у місті та університеті панувала пригнічена атмосфера у зв'язку із зосередженням радянських військ на кордоні, які вже 28 червня зайняли м. Чернівці. Науковець разом із дружиною встигли ранком 28 червня виїхати до м. Сучава. У подальшому він був призначений професором з адміністративного права у Клуж-Сібіу та Яссах [6, р. 25]. Але відсутність «яскраво виражених» прокомуністичних поглядів стало причиною його звільнення з університету в 1951 р. і переходу до практичної роботи, що було сприйнято ним дуже болісно, однак не позбавило любові до науки. Із виходом на пенсію 1 листопада 1961 р. він продовжив наукові дослідження, зосередивши свою увагу саме на історії права Румунії.

Отже, для міжвоєнного періоду розвитку адміністративного права на юридичному факультеті Чернівецького університету характерною рисою є спроба впровадження Е. Тарангулом передових європейських досягнень у галузі адміністративного права та втілення отриманих теоретичних знань у практичне їхнє застосування.

Список літератури:

1. Hauke Franz. Jurist. URL: http://www.biographien.ac.at/oebl/oebl_H/Hauke_Franz_1852_1915.xml
2. Hauke F. Über einige Fragen des Parlamentsrechts: Inaugurationsvortrag gehalten am 1. Dezember 1900. Czernowitz: Engel et Suchanka, 1901. 24 s.
3. Гауке Франц. Про деякі питання парламентського права. Інавгураційна ректорська промова, виголошена 1 грудня 1900 р. Пер. з нім. А. Вишинського; Наук. ред. перекл. і передмова М. Никифорака, Т. Грекул-Ковалик. Науковий вісник Чернівецького університету : 36. наук. праць. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2012. Вип. 628: Правознавство. – С. 5–11.
4. Чернівецький університет. 1875–1995: Сторіки історії. Чернівці : Рута, 1995. 208 с.
5. Universitatea din Cernăuți în peridoda interbelică. Mircea Grigoriu. Suceava: Mușatinii, 2005. 290 p.
6. Amintiri /Erast Tarangul; vol. îngrijit de Radu Florian Bruja, Lucian Nastasă-Kovács. - Cluj-Napoca : Editura Școala Ardeleană; București : Eikon, 2016.- 201 p.
7. Tiron N. Câteva deosebiri de competență între curțile administrative și curțile de apel ca instanțe de contencios administrativ // Arhiva de drept public № 2- 4, aprilie-decembrie 1939. – P. 187 - 195.
8. Грекул-Ковалик Т. А., Торончук І. Ж. Організація адміністративного судочинства на Буковині у міжвоєнний період (1918-1940 рр. Наука і сучасність: досвід та перспективи розвитку на межі тисячоліть : збірка тез доповідей I Всеукраїнської науко-практичної конференції (Запоріжжя, 5–7 липня 2010 р.). Запоріжжя, 2010. С. 101–102.